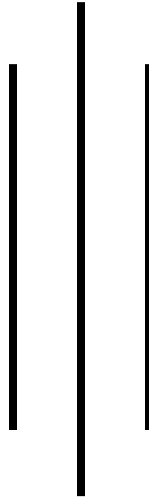

वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम आ.व.-२०८०/०८१

दिप्रुङ चुइचुम्मा गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
याङसोलाटार खोटाङ
कोशी प्रदेश, नेपाल

२०८० असार १०

आ.व. २०८०/०८१ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

सम्मानित सभाका सभाध्यक्षज्यू,
गाउँ सभाका सदस्यज्यूहरु,

दिप्रुड चुइचुम्मा गाउँपालिकाको यस गरिमामय गाउँसभाको गाउँपालिकाको तेहौँ गाउँसभाको अधिवेशनमा आगामी आ.व.२०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा आफूलाई अत्यन्तै हर्षित ठानेको छु । यो अवसर प्रदान गर्ने सम्पूर्ण दिप्रुड चुइचुम्मा गाउँपालिकाका नागरिकहरु प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । संघ प्रदेश र स्थानीय तहको बीचमा सहकारिता, समन्वय र सह-अस्तित्वबाट “समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली” को आकांक्षा पुरा गर्नु हामी सबैको साझा दायित्व हो। यही आकांक्षालाई आत्मासात गर्दै हामीले पनि “हाम्रो परिकल्पना, समृद्ध दिप्रुड चुइचुम्मा” निर्माणको लक्ष्य गत आर्थिक वर्ष देखि नै अंगिकार गरेका छौँ ।

नेपालको सार्वभौमसत्ता, स्वाधिनता, भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रिय हित, स्वाभिमान, लोकतन्त्र र सामाजिक न्याय लगायत रुपान्तरणका लागि भएका विभिन्न आन्दोलनहरुमा अग्रपंक्तिमा रहेर योगदान गर्नुहुने सम्पूर्ण अग्रज वीर पूर्खाहरुप्रति उच्च सम्मान व्यक्त गर्दै यस अभियानमा आफ्नो अमूल्य जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात शहिदहरुप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु। विभिन्न आन्दोलनमा घाइते तथा अपाङ्गता भई कष्टकर जीवन बिताई रहनु हुने सहयोद्धाहरुको शीघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना गर्दछु।

आदरणीय सभाध्यक्ष महोदय,

देशले लिएको राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक र भौतिक विकासका लक्ष्यहरुलाई पूरा गर्न नेपालको संविधान २०७२, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, चालु पन्ध्रौँ आवधिक योजना, संघीय सरकारका नीति तथा कार्यक्रम, प्रदेश सरकारका नीति तथा कार्यक्रम, दिगो विकासका लक्ष्यहरु, गाउँपालिकाका आवश्यकताहरु तथा दिप्रुड चुइचुम्मावासी नागरिकका इच्छा चाहनाहरुलाई समेत यस नीति तथा कार्यक्रममा समावेश गर्ने प्रयास गरेको छु। गत आ.व.२०७९/०८० को निति कार्यक्रममा समावेश भएका तर बजेट तथा अन्य कारणले कार्यान्वयन हुन नसकेका हाम्रो दीर्घकालिन लक्ष्यसंग सम्बन्धित नीति कार्यक्रमहरुलाई यस आर्थिक वर्षको निति तथा कार्यक्रममा निरन्तरता दिएको छु । देशमा उत्पन्न आर्थिक संकटले गत आर्थिक वर्ष भन्दा हाम्रो आवश्यकता र चाहनालाई सम्बोधन गर्न र स्रोत सधानको विकास र लक्ष्य केन्द्रित कार्यक्रमहरु गर्न सीमित बनाएको छ । आगामी आ.व.मा जनताले राखेको अपेक्षालाई सम्बोधन हुने गरी आर्थिक विकास, सामाजिक विकास, पूर्वाधार विकास, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन, संस्थागत विकास, लैंगिक समानता, सामाजिक न्याय र सुशासनको सम्बन्धमा हाम्रो आवश्यकता र क्षमतालाई समेत मध्यनजर गर्दै आगामी आ.व.२०८०/८१ को नीति तथा कार्यक्रम पेश गरेको छु ।

पूर्वाधार विकास हाम्रो पहिलो आवश्यकता भएको कारण घर-घरमा खानेपानी, बाह्रै महिना चल्ने ग्रामीण सडक, माध्यमिकसम्म निःशुल्क शिक्षा, गुणस्तरीय सर्वसुलभ स्वास्थ्य सेवा, बृहत सिँचाई, विद्युतीकरण, सुरक्षित र उज्यालो बजार लगायत विकासका पूर्वाधार तयार गर्न नै धेरै बजेट खर्च गर्नु पर्ने बाध्यता हामीसँग छ । यसका बावजुद पनि कृषि, पर्यटन, पशुपालन, व्यापार व्यवसाय तथा उद्योग प्रवर्द्धन लगायतका आर्थिक, सामाजिक एवं साँस्कृतिक क्षेत्रमा योजनाबद्ध ढङ्गले नीतिहरू निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने लक्ष्य लिएका छौं । संघीयताको अवधारणा अनुरूप नेपालको संविधानले स्थानीय तहहरूलाई कार्यकारी, व्यवस्थापकीय र आंशिक न्यायिक अधिकारहरू सुनिश्चित गरेको छ । जसले गर्दा स्थानीय तहहरू अन्य तहका सरकारहरूसँग सहकारिता, सह—अस्तित्व र समन्वयको सिद्धान्तका आधारमा सम्बन्ध कायम गरी व्यवस्थापकीय, कार्यकारी र न्यायिक अधिकारहरू प्रयोग गर्न सक्षम बनाइनेछ । स्थानीय सरकारबाट प्रदान गरिने सेवा नै छिटो र प्रभावकारी हुन्छ भन्ने संघीयताको मूल मर्म अनुरूप नीति, नियम, ऐन कानून, योजना तथा बजेट तर्जुमा गरी यसको कार्यान्वयन स्थानीय स्तरमै प्रभावकारी ढङ्गले भइरहेका छन् । यसका बावजुद पनि गाउँपालिकाको समग्र विकासको लागि पालिकास्तरीय गौरवका आयोजनाहरूको सञ्चालन, सम्पन्न भएका योजनाहरूको हस्तान्तरण र संस्थागत विकास तथा लक्षित समुदायको सामाजिक सुरक्षा, स्वरोजगार एवं जनजीविकाको सवालमा गर्नुपर्ने कार्यहरू अझै धेरै बाँकी रहेको अनुभूति गरिरहेका छौं ।

गाउँपालिकालाई अझै सबल र समृद्ध बनाउन हामीसँग उपलब्ध भएको सीमित श्रोत साधनको अधिकतम सदुपयोग गरी आ-आफ्नो जिम्मेवारी कुशलतापूर्वक निर्वाह गर्न सम्पूर्ण जनप्रतिनिधिहरू, कर्मचारीहरू लगायत सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूलाई हार्दिक अपील गर्दछु । साथै दिप्रुड चुइचुम्माबासीको भावना र आवश्यकताको उच्च सम्मान गर्दै गाउँपालिकालाई सुन्दर, शान्त र समृद्ध बनाउने अभियानका साथ “हाम्रो परिकल्पना: समृद्ध दिप्रुड चुइचुम्मा” को नारालाई दीर्घकालीन उद्देश्य राखी यस गाउँपालिकाको समग्र राजनैतिक, आर्थिक सामाजिक र साँस्कृतिक विकासमा अगाडी बढाउन हामी मन, वचन र कर्मले सधैं प्रतिबद्ध छौं । अब म यस दिप्रुड चुइचुम्मा गाउँपालिकाको आ. व.२०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम यस सम्मानित सभा समक्ष प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहान्छु ।

आदरणीय सभाध्यक्ष महोदय,

आ.व.२०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रमका प्राथमिकताका क्षेत्रहरू :

(क) धुलो रहित कक्षा कोठासहित विद्यालय खानेपानी र शौचालय तथा घेराबारा निर्माणलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

(ख) गुणस्तरीय, बालमैत्री, प्रविधिमैत्री शिक्षा र आवसीय विद्यालय सञ्चालन गर्ने नीति लिइनेछ ।

(ग) कृषिको आधुनिकीकरण, व्यवसायिकरण, कृषि उत्पादन तथा बजारीकरण, आयातमा कटौति र निर्यातलाई प्रोत्साहन,

घ) गुणस्तर तथा सर्वसुलभ स्वास्थ्य सेवामा सुधार, जनशक्ति र पूर्वाधारको विकास,

- (ड) सडक पूर्वाधारको विकास, विस्तार ,सुधार र दिगो विकाससहित वातावरणीय संरक्षण तथा सम्बर्द्धन,
- (च) स्थानीय उत्पादनको प्रशोधन र उद्योग विकासको सम्भाव्यता अध्ययन,
- (छ) भ्रष्टाचार नियन्त्रण, सुशासन र सेवा प्रवाहमा प्रभावकारीता,
- (ज) नागरिकको जीवनस्तर, आम्दानी र रोजगारीमा अभिवृद्धि,
- झ) सूचना प्रविधि तथा सञ्चारको विकास,
- (ञ) विपद व्यवस्थापन तथा न्यूनीकरण ।

१. सामाजिक विकास नीति:

१.१ स्वास्थ्य तथा पोषण

- 'हेल्लो डक्टर कार्यक्रम' सञ्चालन गरी कुनै एक स्वास्थ्य संस्थाबाट चौबिसै घण्टा स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने नीति लिइनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्र कम्तीमा दुई स्वास्थ्य संस्थाहरूमा प्रयोगशाला (ल्याब) विस्तार र व्यवस्थित गर्दै लगिनेछ ।
- दीर्घ रोगीहरूको स्वास्थ्यलाई ध्यानमा राख्दै प्रत्येक महिना टोल-टोलमा स्वास्थ्य सेवा सञ्चालनमा ल्याइने नीति लिइनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्र कम्तीमा दुई स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट गर्भ जाँच अल्ट्रासाउन्ड सेवा निरन्तर सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्र रहेका बर्थिङ सेन्टरबाट गर्भवती महिलालाई प्रसुती गराउन गाउँपालिकाबाहिर जुनसुकै अस्पताल लैजानु परेमा गाउँपालिकाको एम्बुलेन्स तोकिएको भाडा निःशुल्क गराइनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्र कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई क्रियाशिलता र कार्यसम्पादनका आधारमा पुरस्कृत तथा सम्मान गर्ने नीति लिइनेछ ।
- विशेषज्ञ डाक्टरको उपस्थितिमा आँखा, आड खस्ने र अन्य रोगहरूको लागि शिविर सञ्चालनमा ल्याउने नीति लिइनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्रका सबै सामुदायिक विद्यालयहरूमा प्राथमिक उपचारका लागि प्राथमिक उपचार सामाग्री उपलब्ध गराउने नीति लिइनेछ ।
- चौबिसै घण्टा दिईने प्रसुति सेवा केन्द्र संख्यामा भन्दा गुणस्तरीय सेवा प्रदानका लागि एकीकृत प्रसुति सेवा केन्द्रको व्यवस्थापन गरी निशुल्क एम्बुलेन्स सेवा प्रदान गर्ने नीति लिइनेछ ।
- मातृ तथा नवजात शिशु मृत्युदर घटाउन र 'घरमा शून्य प्रसुति घोषणा अभियान' कार्यक्रमलाई अझ टेवा पुऱ्याउनको लागि आकास्मिक स्वास्थ्य उपचार सञ्चालन गरिनेछ ।
- बालबालिकाको स्वास्थ्यलाई मध्यनजर गर्दै विद्यालयमा दिइने बाल दिवा खाजाको व्यवस्थापनमा स्थानीय खाद्य सामाग्री उपयोगको नीति लिइनेछ ।

- हाल सञ्चालनमा रहेका खोप तथा गाँउघर क्लिनिक सेवा केन्द्रबाट दिईने सेवालार्इ थप व्यावस्थित गरिनेछ ।
- स्वास्थ्यमा सबैको पहुँच पुर्याउनको लागि समुदायिक स्वास्थ्य इकाईहरूको समायोजन गरी स्वास्थ्य इकाईहरूको स्तरोन्नति, पूर्वाधार विकास जनशक्तिको व्यवस्था र सेवाको गुणस्तर वृद्धि गरिनेछ ।
- सबै नागरिकमा स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गत सुनौलो हजार दिनका महिला, बालबालिका तथा किशोरीहरूका लागि विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- पोषण विशेष स्वास्थ्य चौकीमा बहिरंग स्वास्थ्य सेवा (**Out Patient Therapeutic Center**) स्वास्थ्य क्षेत्रका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यन्वयन कार्यक्रम अन्तर्गत बालबालिकाको स्वास्थ्यलाई मध्यनजर गर्दै विद्यालयमा स्वच्छ खानेपानी तथा शौचालयको सरसफाईमा सहयोग गर्ने किसिमका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- गर्भवती महिला भएको घरमा संकेत चिन्ह प्रयोग गर्ने नीतिलाइ निरन्तरता दिइनेछ ।
- गाउँपालिकाको शिशु पोषण प्रवर्द्धन कार्यक्रमलाई कटौती गरी **MBBS** डाक्टर र ल्याब टेक्सिनसियनसहितको स्वास्थ्य सेवा तत्काल सुरु गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्र स्थायी रूपमा बसोबास गरिरहेका सम्पूर्ण दीर्घरोगी नागरिकहरूलाई मान्यता प्राप्त स्वास्थ्य संस्था र चिकित्सकको प्रिस्क्रिप्सनको आधारमा प्रयोग गरिरहेको औषधीको मूल्यको पचास प्रतिशत आर्थिक सहयोग गर्ने नीति लिइनेछ ।

१.२ शिक्षा

- धुलो रहित कक्षाकोठा निर्माणको कार्यलाई निरन्तरता दिई यसै आर्थिक वर्षभित्र धुलोरहित कक्षाकोठाहरू विस्थापन गरी विद्यालयहरूलाई धुलो रहित कक्षाकोठा घोषणा गरिने नीति लिइनेछ ।
- विद्यालय शिक्षाको आधारको रूपमा रहेको बाल विकास केन्द्रलाई व्यवस्थित शैक्षिक सामग्री युक्त बनाई बाल विकास केन्द्रमा कार्यरत शिक्षकलाई मन्टेश्वरी तालिम र गाउँपालिका अन्तर्गतका सबै सामुदायिक विद्यालयहरूलाई शैक्षिक सामग्री प्रदान गर्ने नीति लिइने छ ।
- विषयगत तथा तहगत दरबन्दी अपुग भएका सामुदायिक विद्यालयहरूमा स्वयंसेवक शिक्षकको व्यवस्था गर्ने नीति लिइनेछ ।
- सबै विद्यालयमा ईन्टरनेट सेवा जडान गरिनुका साथै विद्यालयलाई प्रविधिमैत्री बनाउने नीति लिइनेछ ।

- विद्यालयको सुपरीवेक्षणको संस्थागत संयन्त्रको विकास गरी प्रभावकारी सुपरीवेक्षणसहित शिक्षक सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन र सुपरीवेक्षणलाई प्रभावकारी बनाउन प्रविधिमैत्री बनाउँदै लगिने तथा उत्कृष्ट र नतिजामुखी बनाउने नीति लिइनेछ।
- विद्यालय तथा बालविकास केन्द्रमा कार्यरत बाल विकास शिक्षक तथा विद्यालय कर्मचारीको खाईपाई आएको तलब भत्तालाई निरन्तरता दिने नीति लिइनेछ।
- प्राविधिक विद्यालय स्थापना तथा स्नातक कक्षा सञ्चालन गर्न चाहने विद्यालयलाई प्रस्तावनाको आधारमा आवसीय विद्यालयको रूपमा विकास गरी विशेष सहयोग उपलब्ध गराउने नीति लिइनेछ।
- सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययनरत गरीब तथा जेहेन्दार विद्यार्थीहरूका लागि कक्षा ८ र कक्षा १० उत्कृष्ट विद्यार्थीलाई माथिल्लो कक्षा अध्ययन गर्न प्रोत्साहन छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने नीति लिइनेछ।
- विद्यालय बाहिर रहेका सम्पूर्ण बालबालिकालाई अनिवार्य रूपमा विद्यालय भर्ना गर्ने विद्यालयलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ।
- सबै विद्यालयमा विषयगत शिक्षकको व्यवस्थापन गर्दै सक्षमता अभिवृद्धि गर्नुका साथै शिक्षकको कार्य सम्पादनलाई विद्यार्थीको सिकाई उपलब्धिसँग जिम्मेवार बनाउने नीति लिइने छ।
- करार शिक्षक तथा कर्मचारीको नियुक्तिलाई व्यवस्थित, मर्यादित र प्रतिस्पर्धात्मक रूपमा सञ्चालन गर्ने नीति लिइनेछ।
- विद्यालयहरूका आवश्यकता र औचित्यताको आधारमा शिक्षकको दरबन्दी मिलान तथा कामकाजमा खटाउने व्यवस्था गरिनेछ। यसरी कामकाजमा खटाउँदा विद्यालयको हितलाई सर्वोपरी मानि विषयगत आधारमा शिक्षक व्यवस्थापनको प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ र आवश्यकताका आधारमा स्थायी दरबन्दी र राहत दरबन्दीको समायोजन गर्ने नीति लिइने छ।
- प्रत्येक मा.वि विद्यालयमा नेपाल स्काउट, बालक्लब, जुनियर रेडक्रस जस्ता स्वयंसेवी संस्थाको स्थापना गरी बालबालिकामा राष्ट्रप्रेम तथा समाजसेवी भावनाको विकास गर्ने नीति लिइनेछ।
- सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको सर्वाङ्गीण विकासका लागि तहगत रूपमा अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने नीति लिइनेछ।
- विद्यालय शिक्षालाई व्यवहारिक जीवनोपयोगी र ज्ञानमा आधारित बनाउन माटो सुहाउँदो एवम् स्थानीय विशिष्टता र उद्यमशीलतामा आधारित स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गर्ने नीति लिइनेछ।
- गाउँपालिका भित्र सञ्चालित विद्यालयहरूको शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न र शैक्षिक समस्या समाधान गर्न एक विज्ञ समिति गठन गरी सो समितिको सुझाव अनुसार सामुदायिक विद्यालयहरूको सुधार तथा विकास गर्ने नीति लिइनेछ।
- प्रभावकारी अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण गरी शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न विद्यालय निरीक्षकको व्यवस्था गर्ने नीति लिइनेछ।
- गाउँपालिका भित्र कम्तीमा एक विद्यालयलाई स्मार्ट तथा नमुना विद्यालय बनाउने नीति लिइनेछ।

- सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरूको लागि वितरण गर्दै आइएको दिवा खाजामा आयातित र प्याकिङ खाद्य सामग्रीलाई पूर्ण रूपमा रोक लगाई स्थानीय उत्पादित खाद्य सामग्रीको उपभोग अनिवार्य गराउने नीति लिइनेछ ।
- विद्यार्थीहरूलाई सार्वजनिक सेवा, सुरक्षा, ट्राफिक नियम तथा अन्य सम्बन्धित विषयमा सचेतना कार्यक्रम प्रत्येक शैक्षिक सत्रको एक दिन विद्यार्थीसँग राष्ट्रसेवक कर्मचारी र प्रहरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- प्रधानाध्यपकको नेतृत्व क्षमता विकास तालिम, शिक्षकको तहगत तथा विषयगत तालिम, लेखा, कर्मचारी तथा कम्प्युटर शिक्षकको लागि आइसिटी तालिम प्रदान गरिनेछ ।
- विद्यालयमा छानो, खानेपानी, घेराबारा, शौचालय निर्माणका साथै आवश्यक अन्य भौतिक संरचना निर्माण गर्ने नीति लिइनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत सबै किसिमका शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको पोशाकमा एकरूपता कायम गरी शिक्षकहरूको विभेद अन्त्य गर्न पोशाक भत्ता उपलब्ध नभएका (संघीय अनुदान र गाउँपालिका स्वयंसेवक) शिक्षक तथा कर्मचारीहरूलाई गाउँपालिका र विद्यालयबाट नियुक्त शिक्षक कर्मचारीहरूलाई गाउँपालिकाबाट पोशाक भत्ता उपलब्ध गराउने नीति लिइनेछ ।
- विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रम अन्तर्गत प्राप्त हुने सशर्त अनुदान मार्फत विद्यालयलाई प्राप्त हुने कार्यक्रमहरूको शीर्षकगत रूपमा अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने नीति लिइने छ ।
- विद्यालयहरूमा भएको दरवन्दी अभाव तथा विषयगत शिक्षकको समस्यालाई हल गर्न स्वयंसेवक शिक्षकको व्यवस्था मिलाउने नीति लिइने छ ।

१.३ खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता

- गाउँपालिका भित्रका सम्पूर्ण वडाहरूमा पूर्ण सरसफाइ कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- 'एक घर, एक धारा'को अवधारणा पूरा गर्न खानेपानी अभाव भएको स्थानमा खानेपानीको मुहानो पहिचान गरी त्यस्ता मुहानहरूको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्न विशेष नीति लिइनेछ ।

१.४ सामाजिक समावेशीकरण

- गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण (पाश्र्व चित्र) निर्माण गरी सालबसाली अद्यावधिक गरिनेछ ।
- सबै वडामा बाल क्लब/समिति गठन तथा सबलीकरण गरी परिचालन गरिनेछ ।
- महिला, विपन्न तथा दलित सशक्तीकरणका लागि आवश्यक तालिम, लोकसेवा तथा अन्य सरकारी सेवाको तयारी कक्षा सञ्चालन गरी रोजगारीको अवसर श्रृजना गरिनेछ ।
- महिला, बालबालिका, अल्पसंख्यक, भूमिहिन, आदिवासी जनजाति, दलित, अति गरिब अन्य समुदाय, र सामाजिक बहिस्करणमा परेका वर्गको लागि उत्थानशील कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

- ऐतिहासिक कालदेखि दलित तथा शील्पी समुदायले, जीवन निर्वाहको रूपमा अपनाई आएका परम्परागत पेशालाई व्यवसायिक उद्यमको रूपमा विकास गर्न पूँजी लगानी सहयोग गरिनेछ।
- आमा समूहलाई व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गर्न समूह सुदृढीकरणमा ध्यान दिइनेछ।
- विकासका कार्यक्रमहरूमा टोल विकास संस्थाहरूलाई प्रभावकारी रूपमा सहभागी गराइनेछ।
- 'हिंसा मुक्त गाउँपालिका, हाम्रो पहिचान' अभियान सञ्चालन गरी सबै प्रकारका हिंसा विरुद्ध शून्य सहनशीलताको नीति लिइनेछ। पारिवारिक हिंसाद्वारा पिडितको संरक्षणका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- ज्येष्ठ नागरिक सम्मान कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।
- गरिबी निवारणका लागि लघुउद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरी महिला तथा युवाहरूलाई प्रारम्भिक र स्तरीकृत सीपमूलक व्यवसायिक तालिम मार्फत उद्यमशीलतातर्फ अभिप्रेरित गरिनेछ।
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाई घर-घरमा सामाजिक सुरक्षा भत्ता पुऱ्याउन बैंकसँग सहकार्य गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।

१.५ रोजगारी तथा मानव संशाधन विकास

- गरिबी न्यूनीकरण तथा रोजगारीका अवसर सृजना गर्न पहल गरिनेछ।
- श्रम बजारको माग बमोजिम श्रमिकको सीप तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने नीति लिइनेछ।
- रोजगारको खोजिमा रहेका बेरोजगार व्यक्तिहरूलाई रोजगार व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा प्रविष्टी गरी रोजगारीको लागि पहल गरिनेछ।
- वैदेशिक रोजगारीमा जाने श्रमिकको श्रम स्वीकृति र पुनःश्रम स्वीकृतिमा सहजीकरण गरिनेछ।
- समान कामका लागि समान पारिश्रमिकको सिद्धान्तलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ।
- संघ, प्रदेश र गाउँपालिकावाट सञ्चालित योजनाहरूमा रोजगार सूचना केन्द्रमा सूचिकृत बेरोजगारहरूलाई प्राथमिकतामा राखेर काम गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ।
- प्रधानमन्त्री स्वरोजगार कार्यक्रममार्फत रोजगारीको सृजना गर्ने नीति लिइनेछ।
- गैरसरकारी संस्थासँग साझेदारीमा विविध जनचेतना एवं विकासात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- बचत गर्ने र बैंकिङ कारोबार गर्न उत्प्रेरित गर्न सबै नागरिकहरूलाई कम्तीमा 'एक घर, एक खाता' खोल्न प्रोत्साहित गरिनेछ।

१.६ खेलकुद

- युवाहरूलाई खेलकुदमा आकर्षित गर्न 'अध्यक्ष कप', कर्मचारी, जनप्रतिनिधि र 'राष्ट्रपति रनिङ्ग शिल्ड' जस्ता खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना गरिनेछ।
- गाउँपालिका स्तरीय प्रत्येक खेलकुद मैदानको जग्गा प्राप्तीको समस्या समाधान गरी मैदानलाई गाउँपालिकाको पूर्ण स्वामित्वमा ल्याइनेछ।
- प्रत्येक वडाका विद्यमान खेलकुद मैदानको स्तरोन्नती गरी 'एक वडा, एक स्मार्ट खेलकुद मैदान' निर्माण गरिनेछ।

- युवाहरूको खेलकुदप्रतिको रूचीलाई सम्बोधन गर्न पालिकास्तरीय र खुला खेलकुद प्रतियोगिताहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- भलिबल, फुटबल तथा अन्य खेलकुदको विकासका लागि गाउँपालिका खेलाडी छनोट गरी खेल सीप तथा क्षमता विकास गराउने नीति लिइनेछ ।
- गाउँपालिकास्तरीय खेलकुद विकास समिति गठन गरी प्रत्येक वडामा उपसमिति गठन गरिनेछ ।
- राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरका खेलकुदमा भाग लिने गाउँपालिका भित्रका उत्कृष्ट खेलाडी तथा जित हासिल गराउन सहयोग पुऱ्याउने खेलाडीहरूलाई प्रोत्साहन तथा पुरस्कारसहित सम्मानको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१.७ सामाजिक परिचालन

- सामाजिक रुपान्तरणका लागि सामाजिक परिचालन कोष खडा गरी टोल विकास संस्था, गैर सरकारी संस्था, आमा समूह, क्लब, सामुदायिक संस्था लगायतका संस्थाहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।
- सामाजिक परिचालनका माध्यमबाट गरिबी न्यूनीकरण कार्यक्रमलाई मूल प्रवाहीकरणमा समावेश गर्न जोड दिइनेछ ।
- स्थानीय विकास निर्माणका लागि जनश्रमदान परिचालन गराउने नीति लिइनेछ ।

१.८ न्यायिक कार्यसम्पादन

'उपाध्यक्षसँगै न्यायमा सेवा: शान्ति, समन्वय, समझदारी र मेलमिलापमा टेवा'

- न्याय सम्पादनलाई प्रभावकारी बनाउन मेलमिलापकर्ता र जनप्रतिधिहरूको लागि क्षमता अभिवृद्धि गर्न तालिम प्रदान गरिनेछ ।
- विवाद निरूपण तथा मेलमिलापको लागि समुदायस्तरमा कार्यक्रम बनाई लागु गरिनेछ ।
- स्थानीय न्यायिक समितिलाई सबल र सक्षम बनाइनेछ ।
- गाउँपालिकामा महिला तथा पुरुष जनप्रतिनिधिहरूलाई कानूनी साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

१.९ साहित्य र संगीत

- गाउँपालिका र छिमेकी नगर/गाउँपालिकाहरूभित्र बसोबास गर्ने साहित्य सर्जकहरूलाई साहित्य सृजनामा निरन्तर प्रोत्साहन गर्न गाउँपालिकाको आयोजनामा वृहत साहित्यक गतिविधि गरिने नीति लिइनेछ ।
- स्थानीय गायन प्रतिभाको विकास र अवसरका लागि पालिका तारालाई निरन्तरता दिने नीति लिइनेछ ।
- गीत संगीत, पत्रकारिता र साहित्य क्षेत्रमा अतुलनीय योगदान पुऱ्याउने व्यक्तित्वहरूलाई सम्मान गरिनेछ ।

२. आर्थिक विकास नीति

२.१ कृषि तथा पशु विकास

१. कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रको विकासका लागि आवश्यक पर्ने प्राविधिक कर्मचारीको व्यवस्था गरी सेवा केन्द्र मार्फत सबै किसानको पहुँच हुने गरी कृषि तथा पशुपालन सम्बन्धी प्राविधिक सेवा विस्तार गरिनेछ ।

४. गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका कृषक समूह, सहकारी र महिला आत्मनिर्भर समूह मार्फत उन्नत जातका बीउ विजनमा अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

५. 'एक घर, एक प्लाष्टिक टनेल' कार्यक्रमलाई अभियानकै रूपमा सञ्चालन गर्ने नीति लिइनेछ ।

६. कृषक दर्ता तथा सूचीकरण गरी कृषि स्रोत केन्द्र स्थापना गरी तालिम सञ्चालन गर्ने नीति लिइनेछ ।

७. कृषिमा यान्त्रिकरण, आधुनिकीकरण तथा व्यवसायिकरण गर्दै यसलाई मर्यादित पेशाको रूपमा विकास गरिनेछ । यसका लागि बडागत रूपमा पकेट/ब्लक कार्यक्रम गर्ने नीति लिइने छ ।

८. वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका युवाहरूलाई व्यवसायिक कृषि क्षेत्रमा आकर्षित गर्न प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ । साथै पालिका भित्र रहेर कृषि क्षेत्रमा व्यवसायिक खेती गरिरहेका युवा कृषकहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइने छ ।

९. व्यावसायिक मौरीपालन, तेलहन खेती, फलफूल, आलु, च्याउ खेतीको लागि प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइने छ ।

१०. कृषक, व्यवसायी, उद्यमी र प्राविधिकहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

११. सिँचाई नपुगेको कृषियोग्य जमिनमा सिँचाईको सुविधा पुर्याइनेछ ।

१२. पशुपन्छीमा लाग्ने विभिन्न संक्रमित तथा सरुवा रोगहरू र हाल गाइ गोरुमा सकृय सङ्क्रमणको रूपमा देखापरेको 'लम्पी स्किन' रोगको उपचार र रोगहरूको रोकथामका लागि औषधी वितरण र भ्याक्सिनेशन कार्यक्रमको व्यवस्था गरिनेछ ।

१३. पशुपन्छीबाट मानवमा सर्न सक्ने रोगहरूका सम्बन्धमा जनचेतना अभिवृद्धि र जनस्वास्थ्य संरक्षणमा सहयोग पुग्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

१४. पशु तथा कृषि प्रवर्द्धन लागि 'एक गाउँ, एक उत्पादन कार्यक्रम' मा साझेदारी नीति अवलम्बन गरिने छ

१५. पशुपंक्षी विमा कार्यक्रमलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।

१६. 'किसानसँग प्राविधिक कार्यक्रम' सञ्चालन गरी कृषकको घरमा कृषि प्राविधिक पुगी सबै कृषकको घरमा कृषि तथा भेटनरी सेवा उपलब्ध गराउन किसान घरदैलो सेवा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

१७. किसानहरूलाई बीउ-विजन, कृषि उपकरण, विषादी लगायतका कृषि सामग्रीहरू वितरण गरिने छ ।

१८. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र नगदेबाली चिया खेतिको विस्तार गर्दै वडा नं. ५, ६ र ७ लाई कार्यक्षेत्र बनाई सो क्षेत्रलाई चिया पकेट क्षेत्र घोषणा गरी सम्बन्धित क्षेत्रका इच्छुक कृषकहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ ।

१९. पछिल्लो समयमा बढ्दो बाँदरको संख्याले खेतपाती नष्ट गर्दा उत्पादन घट्नुको साथै जग्गा जमिनहरू बाझिने र बसाइसराइको दर बढ्दो छ । यतिबेला बाँदर समस्याबाट मुलुक नै आक्रान्त छ । यस समस्याप्रति हाम्रो पूरापूरा ध्यान हुँदा-हुँदै पनि बन्यजन्तु सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कानूनका कारण तत्काल आजको भोली यसको समाधान हुन सक्ने देखिदैन । बाँदरबाट बालीविरुवामा हानी नोकसानी भइरहेको समस्याको दीर्घकालिन समाधान गर्ने नीति लिइनेछ ।

२०. गाउँपालिकालाई कृषिमा आत्मनिर्भर र उत्पादनमुखी बनाउन वर्षेनी विरुवा आयात गरेर सम्भव नहुने ठहर गरी गाउँपालिका स्तरीय 'विरुवा नर्सरी ब्लक' स्थापना गरी हाम्रो माटो सुहाउँदो विरुवा उत्पादन गरी किसानहरूलाई सहूलियत दरमा विरुवाहरू वितरण गर्ने र सुपथ मुल्यमा विरुवाहरू वाह्य बजारमा निर्यात गर्ने नीति लिइनेछ ।

२१. कृषि उत्पादनलाई प्रोत्साहन गरी बजारको सुनिश्चित गर्न र कृषिमा आत्मनिर्भर भई निर्यात बढाउन गाउँपालिका भित्र अधिक मात्रामा उत्पादन हुने आलु, प्याज, गोलभेडा, बन्दाकोपी, काउली, खुर्सानी, कागती जस्ता तरकारी तथा फलफूलहरूको आयातमा निरूत्साहित गर्ने नीति लिइनेछ ।

२२. गाउँपालिकाले कृषकहरूलाई उपलब्ध गराउँदै आएको कृषि तथा पशु अनुदान प्रोत्साहन कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा सदुपयोग गर्न विशेषगरी आलु र तोरीमा 'बाली साथमा, अनुदान हातमा' भन्ने नाराका साथ सञ्चालन गरिनेछ ।

२.२. पर्यटन

- गाउँपालिकाको पर्यटन विकासका लागि गाउँपालिकाको समग्र पर्यटन सम्भाव्यताबारे अध्ययन गरी नीति तथा गुरुयोजना तर्जुमा गरिनेछ । गुरुयोजना निर्माणका लागि जनप्रतिनिधि र सम्बन्धित कर्मचारीहरूलाई तालिमको अविलम्ब व्यवस्था गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाबाट बसाइसराइ गरी अन्यत्रै बसोबास गरिरहेका नागरिकहरू र उनीहरूका सन्ततिहरूलाई गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न प्राकृतिक, धार्मिक, पुरातात्विक, ऐतिहासिक तथा साँस्कृतिक सम्पदा र सौन्दर्यताको पारख गर्न 'घर फर्क परदेशी, दिप्रुड चुइचुम्माले डाँक्दैछ' भन्ने नाराका साथ घरेलु पर्यटन विकास गर्ने नीति लिइनेछ ।
- गाउँपालिकाको छितापोखरीस्थित शहिद ध्रुव स्मृतिपार्कलाई स्तरोन्नति गरी सुम्निमा पारूहाडलाई किँरात जाति र अन्य जातिको ऐतिहासिक तथा साँस्कृतिक अध्ययन गर्ने प्रयोजनका लागि 'सुम्निमा पारूहाड बहुसाँस्कृतिक सङ्ग्रहालय' को निर्माण गरी पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा प्रचारप्रसार गरिनेछ । र तहाँ स्थित चिया बगान क्षेत्रको विस्तार गरी स्मृतिपार्कलाई वनभोजस्थलको रूपमा निर्माण गरिनेछ ।

- साँस्कृतिक विविधता र भौगोलिक सुन्दरताले आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकको गन्तव्य स्थलको सम्भावना भएका धिप्लुड झरना, सुम्निमा पारुहाड पार्क, राम्चे, लहरे पैँयु डाँडा, जलजला ताल लगायतका क्षेत्रलाई पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा विकास गर्ने लक्ष्य लिइनेछ।
- गाउँपालिकाभित्र रहेको भाषा, धर्म, संस्कृतिलाई जीवन्तकालसम्म जगेर्ना गर्नका लागि विभिन्न संस्कृति झल्कने साँस्कृतिक संग्रहालय निर्माणका लागि विभिन्न सरोकारवालाहरूसँग सम्भाव्यता अध्ययन गरिने छ ।
- गाउँपालिकास्तरीय पर्यटन प्रवर्द्धन समिति गठन गरिनेछ ।

२.३. उद्योग तथा वाणिज्य

- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका व्यापार व्यवसाय र उद्योगको दर्ता तथा नियमन कार्य सहज बनाइनेछ ।
- घरेलु तथा साना उद्योगको रूपमा सञ्चालित कुटानी पिसानी मिल, फर्निचर उद्योग, किवि जुस उद्योग, जडिबुटी उद्योग, कपडा तान बुन्ने उद्योग, लगायतका उद्योगहरूलाई अनिवार्यरूपमा गाउँपालिकाको करदाता कार्यलयमा दर्ता गर्न अभिमूखीकरण गरिनेछ ।
- उद्योगहरूबाट उत्पादित वस्तु तथा तयारी सामानको स्थानीय बजार र नजिकका शहरहरूमा बजारीकरणको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- वर्तमान अवस्थामा विदेशबाट फर्केका समग्र युवाहरूको सीप, क्षमता र अनुभवलाई एकीकृत गरी गाउँपालिकामै रोजगार बनाउने नीति, रणनीति तथा कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- कालाबजारी, एकाधिकार, कृत्रिम अभाव सिर्जना गर्ने र प्रतिस्पर्धा नियन्त्रण गर्ने जस्ता कार्यलाई पूर्णरूपमा अन्त्य गर्न पालिकाको अर्थतन्त्रलाई प्रतिस्पर्धी बनाई व्यापारिक स्वच्छता र अनुशासन कायम गर्दै उपभोक्ताको हित संरक्षण गर्न अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- गाउँपालिकालाई आत्मनिर्भर बनाउन साबुन, तोरीको तेल, जुस तथा पेय पदार्थ, दैनिक उपभोग्य वस्तुको उत्पादन तथा प्रशोधन उद्योगको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ । उद्योग सञ्चालन तथा उत्पादन सुरु हुनासाथ यि दैनिक उपभोग्य वस्तुको आयातमा निरूत्साहन गर्ने नीति लिई स्थानीय उत्पादनको बजार सुनिश्चित गरिनेछ ।

२.४ सहकारी, गैरसरकारी तथा वित्तीय क्षेत्र

- सहकारी तथा वित्तीय क्षेत्रको पूँजीलाई उद्यम विकास तथा रोजगारी सिर्जना गर्ने क्षेत्रमा लगानी गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा दर्ता नभई सञ्चालनमा रहेका सहकारी, वित्तीय संस्था तथा बैंकहरूलाई अनिवार्य दर्ता प्रक्रियामा ल्याइनेछ ।

- सहकारी क्षेत्रलाई प्रवर्द्धन गर्दै गाउँपालिकाको आर्थिक एवं सामाजिक विकासमा अधिकतम परिचालन गरिनेछ । आ.व.२०८०/०८१ भित्र पालिकाका सबै सहकारीहरूलाई अनिवार्यरूपमा कोपोमिस (COPOMIS) मा आवद्ध गरिनेछ । सहकारी नियमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- निष्कृत्य सहकारीलाई खारेज गर्ने प्रकृया अघि बढाइनेछ ।

३. वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन नीति:

३.१. वन वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन

- गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका सबै प्रकारका वन क्षेत्र (संरक्षण क्षेत्र, सामुदायिक वन , कबुलियती वन , निजी वन , धार्मिक वन) को व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्रबाट निकासी हुने कुकाठहरू गाउँपालिकाले तोकेको राजश्व पालिकामा जम्मा भएपछि मात्र निकासी गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्र रहेका वन पैदावरको सहज आपूर्ति प्रवाह मार्फत निजी तथा सार्वजनिक जग्गामा वृक्षारोपण, जडिबुटी खेती विस्तार गरी रोजगारी र जीविकोपार्जनमा सुधार ल्याइनेछ ।
- जैविक मार्ग निर्माणको लागि सम्भाव्य क्षेत्रहरूको अध्ययन गरी सम्बन्धित निकायसँगको साझेदारीमा सो मार्ग निर्माण गर्न पहल गरिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका पानीका मुहान, पोखरी, ताल-तलैया, कुवा, सिमसार क्षेत्रको संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिनेछ ।
- 'स्थानीय जलवायु अनुकूलन कार्यक्रम' सञ्चालन सम्बन्धी कार्यक्रम गर्न जनप्रतिनिधि तथा सम्बन्धित कर्मचारीहरूलाई अभिमुखिकरण तालिम प्रदान गरिनेछ ।
- हरित गाउँपालिकाको अवधारणा बनाई हरियाली र सुरक्षित सडक अभियान सञ्चालन गरी गाउँपालिका भित्रका सबै सडक डिलमा जनश्रमदान जुटाई वृक्षारोपण गरिनेछ ।
- भिरालो जमिनमा बाँस, सल्ला, सिसौ, साल जस्ता विरुवाहरू रोपिनेछ ।

३.२ विपद व्यवस्थापन तथा भू-संरक्षण

- पालिकास्तरीय विपद व्यवस्थापन कोषका लागि आवश्यक रकमको व्यवस्था गरिनेछ । यस कोषको अभिवृद्धिको लागि अन्य निकाय तथा गैर सरकारी संघ सस्था एवं शुभेच्छुकबाट साझेदारीता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- महामारी, भूकम्प, बाढीपहिरो, हुरीवतास, चट्याड, विद्युत सर्ट, आगलागी तथा डढेलो, जंगली जनावारबाट हुने क्षति जस्ता विपद सम्बन्धमा जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- विपत पूर्व तयारी स्वरूप खाद्य, गैर खाद्य र स्वच्छता एवम् उद्धार सामग्रीको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

- स्थानीय र विश्वव्यापी रूपमा फैलिने महामारीजन्य विपद्को सामनाका लागि गाउँपालिकाबाट विशेष कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। यस्तो अवस्था उत्पन्न भएमा प्रदेश र संघीय सरकारमार्फत् अन्तराष्ट्रिय जगतबाट प्राप्त हुने सहयोग परिचालन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ।
- यस गाउँपालिकामा र छिमेकी स्थानीय तहमा समेत विपद् प्रतिकार्यलाई प्रभावकारी बनाउन स्वयंमसेवक (Quick Response Team) को गठन गरी क्षमता विकास गर्दै शीघ्र परिचालनको निति अवलम्बन गरिनेछ।
- प्रभावकारी विपद् प्रतिकार्यका लागि आपतकालिन सामग्रीको भण्डारगृहको स्थापना गरी आवश्यक पर्ने उद्धार तथा राहत सामग्री सञ्चय गरिनेछ।

३.३ फोहोरमैला व्यवस्थापन

- गाउँपालिकामा उत्पादित सिसाजन्य, धातुजन्य तथा मेशनरी फोहोरमैलाको दिगो व्यवस्थापनको लागि कबाडीजन्य उद्योग सञ्चालन गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।
- गाउँपालिकाभित्र साप्ताहिक, पाक्षिक, मासिक र वार्षिक रूपमा लाग्ने हाट बजार क्षेत्रमा उत्पादित फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागि ल्याण्डफिल्ड साइडको व्यवस्था गरिनेछ।
- फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागि जनचेतना जगाउन जनसहभागितामा आधारित जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- जनचेतनाका लागि सार्वजनिक स्थलमा होर्डिङ बोर्ड राख्ने, माइकिङ गर्ने, पोष्टर टाँस्ने जस्ता कार्यक्रम गरिनेछ।

४ पूर्वाधार विकास

४.१ सडक, पुल तथा यातायात व्यवस्था

- यातायात गुरुयोजना र नेपाल सरकारको नीति अनुरूप गाउँपालिकाभित्र रहेका सडकलाई “क”, “ख”, “ग” र “घ” बर्गमा विभाजन गरी शाखा सडकहरू ६ देखि १४ मिटर र साँघुरा सडक कम्तीमा ४ मिटर चौडा गरिने कार्यको थालनी गरिनेछ।
- तराई तथा अन्तरजिल्ला जोड्ने सडक, वडा र गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय जोडिने सडक, स्वास्थ्य संस्था, बर्थिङ्ग सेन्टर, मुख्य पर्यटकीय क्षेत्र जोडिने सडकहरूलाई बाह्रै महिना सञ्चालन हुने गरी स्तरोन्नती गर्ने निति लिइनेछ।
- भौतिक पूर्वाधारहरू निर्माण गर्दा बालबालिका, महिला, अपांग र वातावरणमैत्री संरचनामा विशेष जोड दिइनेछ।
- गाउँपालिकाभित्रका सडक संरचना निर्माण गर्दा बायोइन्जिनियरिङको अवधारणालाई अवलम्बन गरिनेछ।
- पूर्वाधार निर्माणपूर्व वातावरणीय अध्ययन (Basic Environment Study/ Initial Environmental Examination/Environmental Impact Assessment) गरेर मात्र निर्माण कार्य अघि बढाइने नीति लिइनेछ।

- गाउँपालिकाभिन्न निर्माण भएका सडकको यथोचित नामाकरण गरी निश्चित दूरीमा ट्रफिक चिन्हसहित गन्तव्य दूरी र स्थानको नामाकरण र संकेत बोर्ड अनिवार्य रूपमा राखिनेछ ।
- सडक क्षेत्रको विकासमा सार्थक जनसहभागिता सहित योजनाहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- एकीकृत नमूना बस्तीको विकासको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाभिन्न यातायात आगागमन व्यवस्थित बनाईनेछ ।

४.२. सिँचाइ

- खेतीयोग्य जमीनमा सिँचाइको प्रबन्ध गरिनेछ ।
- साना सिँचाइ कार्यक्रमलाई थप व्यवस्थित र जनमुखि बनाइनेछ ।

४.३ भवन तथा सहरी विकास

- दिगो, नतिजामूलक र दीर्घकालीन भौतिक विकासका लागि गाउँ विकास गुरुयोजना तयार गरी आवधिक योजना बमोजिम विभिन्न क्षेत्रगत योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- विकास निर्माणमा प्रयोग हुने निर्माण सामग्री र कच्चा पदार्थको गाउँपालिकास्तरीय मापदण्ड तोकी पूर्वाधार विकासको गुणस्तर कायम गरिनेछ ।
- आयोजनाहरू सञ्चालन गर्दा अनिवार्य रूपमा आयोजना स्थलमा योजना सम्बन्धी जानकारीमूलक सूचना पाटी राख्न लगाइनेछ ।
- सार्वजनिक, सरकारी, गुठी, सामुदायिक र ऐलानी पर्ति जग्गाको अभिलेख राखी जग्गाको संरक्षण गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाभिन्न निर्माण गरिने सरकारी तथा निजी भौतिक संरचनाहरूको नक्सा पास कार्यलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको भौतिक पूर्वाधार निर्माण कार्यलाई थप वैज्ञानिक र व्यवस्थित तवरले सञ्चालन गर्न 'गाउँपालिका आयोजना बैंक' तयार गरिनेछ । आयोजना बैंकमा अल्पकालिन, मध्यमकालिन र दीर्घकालिन योजना र परियोजनाहरूलाई आवश्यकता, आयोजना लागत तथा स्रोतको सुनिश्चितताको आधारमा वर्गीकरण गरिनेछ ।
- संघीय सरकारको भवन निर्माण आचारसंहितासँग मेल खानेगरी गाउँपालिकाको भवन निर्माण आचारसंहिता निर्माण गरी सातै वडाका नागरिकहरूलाई त्यससम्बन्धी अभिमूखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- विद्यालय, अस्पताल, स्वास्थ्य चौकी, वडा कार्यालयको भवन तथा अन्य भौतिक संरचनाहरूको निर्माण गर्दा बाल श्रमको प्रयोगलाई शून्यमा झारिनेछ ।
- सडक, सरकारी भवन, बजार लगायतका भौतिक संरचना निर्माण र व्यवस्थित गर्ने प्रयोजनका लागि जग्गाको लागत सङ्कलन गरी लागत कट्टा गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा रहेको समपुरक कोषलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

- दिप्रुड चुइचुम्मा गाउँपालिका-१ याम्खा देखि खानिडाँडा विमानस्थल जोड्ने सडकलाई प्रदेश तथा संघीय सरकारको भौतिक पूर्वाधार मन्त्रालयसँग समन्वय गरी कालोपत्रे सडक कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- खेती योग्य जमिनमा सिँचाई सुविधा पुऱ्याउन कुलोहरुको निर्माण र हिउँदे पोखरीहरुको निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (डि.पि.आर) तयार भएका योजनाहरुको निर्माण कार्यका लागि संघीय सरकार र प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी आवश्यक बजेटको व्यवस्था गर्दै लगिनेछ । छिमेकी स्थानीय तहसँग साझेदारी गर्नुपर्ने आयोजनाहरुको विषयमा समन्वय गर्न निरन्तरता दिइनेछ ।
- सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको सहभागितात्मक विकास मार्फत गाउँपालिकाको अर्थतन्त्र सुदृढीकरण गरिनेछ ।

४.४ व्यवस्थित बस्ती विकास

- समुदायको अग्रसरतामा गरिने बस्ती विकासलाई प्रोत्साहित गरिने नीति लिइनेछ । व्यवस्थित बस्ती विकासका लागि छुट्टै गुरु योजना बनाइ लागु गरिनेछ ।
- भूउपयोग ऐन, २०७६ तथा नियमावली, २०७९ अनुसार भूमिलाई वर्गीकरण गरी आवासीय क्षेत्र, औद्योगिक क्षेत्र, कृषि क्षेत्र, वन क्षेत्र, सिमसार क्षेत्र तोकी भूउपयोग गर्ने कार्यलाई थप व्यवस्थित गरिनेछ ।
- एकीकृत बस्ती विकासका लागि सम्भाव्यताको अध्ययन गरिनेछ ।

४.५ सञ्चार र प्रविधि

- इन्टरनेटको माध्यमबाट वडा कार्यालयबाट प्रदान गरिने सेवालाई गाउँपालिकाको सूचना प्रणालीसँग आवद्ध गरी विद्युतीय अनुगमनको शुरुवात गरिनेछ । अनलाइन मार्फत सेवा प्रवाह गर्दै सूचना प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- गाउँपालिकाको भौगोलिक, ऐतिहासिक, प्रकृतिक तथा साँस्कृतिक सौन्दर्यतालाई समेटेर एक वृत्तचित्र (**Documentary**) निर्माण गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र गाउँ पत्रकार सञ्जाल निर्माण गर्न सहयोग गर्दै पत्रकारिता प्रशिक्षणको लागि तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
- दूरसञ्चार सेवा प्रदायक संस्थाहरूसँग समन्वय गरी सबै वडा, गाउँबस्ती, बजार क्षेत्र, विद्यालय, कलेज, सरकारी कार्यालयहरुमा टेलिफोन, मोबाइल, इन्टरनेट सेवाको उपलब्धता बढाउन पहल गरिनेछ ।
- बढदो साइबर अपराध नियन्त्रणका लागि विद्यालय र समुदायस्तरमा जनचेतना जगाउन विविध गतिविधिहरु सञ्चालन गर्ने नीति लिइनेछ ।

- गाउँ कार्यपालिका अन्तर्गतका शाखाहरूको सेवा प्रवाह छिटो, छरितो र गुणस्तरीय बनाउन आवश्यक प्रबन्ध गरिनेछ ।

४.६ विद्युत तथा वैकल्पिक ऊर्जा

- गाउँपालिकाको सुन्दरता र सुरक्षा व्यवस्थालाई सुदृढ गर्न सरकारी तथा अन्य सहयोगी निकायको सहयोगमा प्रमुख सडक तथा चोकहरूमा बत्तीको व्यवस्था गरिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका अव्यवस्थित विद्युतिकरणलाई व्यवस्थित गर्दै विद्युत नपुगेका सबै टोलबस्तीहरूमा राष्ट्रिय विद्युत ग्रीडसँग जोडिनेछ ।
- गाउँपालिकाको उच्च भूभागमा सोलार बत्ति तथा वायु ऊर्जा प्लान्ट जडानको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्रका विपन्न, दलित, सिमान्तकृत, लोपोन्मुख, अल्पसंख्यक, पिछडिएको वर्गको लागि विद्युत महसुलमा सहूलियत दिइनेछ ।
- 'एक घर, एक सुधारिएको चुल्हो' लाई अगाडि बढाइनेछ ।
- नागरिकहरूलाई विद्युतीय चुल्हो प्रयोग गर्न उत्प्रेरित गरिनेछ ।

५. सार्वजनिक सेवा प्रवाह

- कार्य प्रकृति, कार्यबोझ र औचित्यको आधारमा आवश्यक पर्ने जनशक्ति आँकलन सम्बन्धमा अध्ययन, अनुसन्धान र विश्लेषण गरी संगठन तथा व्यवस्थापन परीक्षण गराई कर्मचारीहरूको संख्यालाई उचित आकारमा राखिनेछ ।
- स्वीकृत दरबन्दिभित्रका रिक्त पदहरूमा पदपूर्तिको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- अध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र शाखा प्रमुख, वडा अध्यक्ष र वडा सचिवबीच कार्य सम्पादन सम्झौता गरिनेछ ।
- घर अपायक कर्मचारीहरूलाई आवासको व्यवस्था गरिनेछ ।
- गाउँपालिका मातहत कार्यरत राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरूमध्ये उत्कृष्ट कर्मचारीलाई पुरस्कृत गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको समग्र सार्वजनिक सेवा प्रवाहको गुणस्तर कायम गरी नागरिकप्रति जवाफदेही बनाउन प्रत्येक शुक्रवार 'नागरिकसँग अध्यक्ष भेटघाट कार्यक्रम' सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा नागरिक सहायता कक्ष र स्तनपान कक्ष स्थापना गरिनेछ ।
- सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई नागरिकमैत्री बनाउन एकीकृत घुम्ती सेवा सञ्चालन गरिनेछ ।
- कार्यालयबाट नागरिकलाई उपलब्ध गराइने सेवा सुविधाको विस्तृत विवरण समावेश भएको नागरिक वडापत्र समायानूकल अद्यावधिक गरी लागु गरिनेछ । नागरिक वडापत्रलाई मोबाइल एप्समार्फत हेर्न सकिने प्रविधिको विकास गरिनेछ ।
- निर्वाचित पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रम सञ्चालनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

- सेवाप्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन टोकन प्रणाली मार्फत 'पहिलो प्रवेश, पहिलो सेवा प्रणाली' अवलम्बन गरिनेछ ।
- पदाधिकारी एवं कर्मचारीको ज्ञान, सीप र क्षमता अभिवृद्धिका तालिम तथा असल अभ्यासहरूको अवलोकन भ्रमणको व्यवस्था गरिनेछ ।
- अन्तर स्थानीय तहको सम्बन्धको विकास गर्दै देश, विदेशका उत्कृष्ट गाउँ/नगरसँग भगिनी सम्बन्ध स्थापना गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- व्यक्तिगत घटना तथा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमलाई व्यवस्थित पारदर्शी तथा जवाफदेही बनाउन विभिन्न वस्ती/टोलहरूमा दर्ता शिविर, अभिमुखीकरण तथा गुनासो सुनुवाइ सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका प्रवेश गर्ने मुख्य नाकाहरूमा नेपाल प्रहरी र नगर प्रहरीको समन्वयमा सुरक्षा पोष्ट स्थापना गरिनेछ ।

६. राजश्व तथा वित्तीय व्यवस्थापन

- राजस्व प्रशासनलाई प्रविधिमैत्री बनाई राजस्व वृद्धिका लागि आगामी तीन महिनाभित्र राजस्व सुधार कार्य योजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- चालु खर्चलाई निश्चित सीमामा राखी पूँजीगत खर्चमा अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- आन्तरिक स्रोतको पहिचान गरी राजस्वको दायराभित्र ल्याइनेछ । कर शिक्षा, कर सहभागिता, कर फछ्रौँट कार्यलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- जनतालाई करको भार महसुस नगराई, निजी क्षेत्रको विकासमा बाधा नपुग्ने गरी प्रगतीशिल कर प्रणालीको माध्यमद्वारा नागरिकहरूलाई अपनत्व हुने करका दरहरू निर्धारण गरिनेछ ।
- व्यवसायको पहिचान, दर्ता, अभिलेखीकरण र वर्गीकरण गरी व्यवसायलाई व्यवस्थित गर्न सफ्टवेयर प्रणालीमा आवद्ध गर्ने साथै वर्गीकरण र कारोवारको आधारमा व्यवसाय करको दर निर्धारण गरी राजश्व संकलन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकालाई प्राप्त राजश्वका अधिकारसँग सम्बन्धित व्यक्तिगत सम्पत्तिहरू, व्यापार व्यवसायहरू, सेवा सुविधाहरू आदिको अभिलेख तयार गरी अद्यावधिक गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको राजश्व प्रशासनलाई थप प्रभावकारी बनाउन, राजश्व परामर्श समितिको सक्रियतामा समितिले नियमित राजश्व असुलीको अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- आम्दानी र खर्चलाई वर्गीकरण तथा लेखाङ्कन गरी आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली र लेखा परीक्षण प्रणालीलाई सफ्टवेयर प्रणालीमा आवद्ध गरिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने विविध प्रकारका स्काभेटर, व्याकहोलोडर, ट्र्याक्टर यान्त्रबाहक बस, बुलेरो जीप, मालबाहक ट्रक लगायतका सवारी साधनहरूलाई करको दायरामा ल्याइनेछ ।
- संघीयताको मूल मर्मलाई ध्यानमा राखी विकेन्द्रीकरणको सिद्धान्तलाई आत्मसात गर्दै प्रत्येक वडामा समानुपातिक प्रणालीको आधारमा सिलिङ मार्फत बजेट पठाउने नीति लिइनेछ ।

- गाउँपालिकाभित्रका सातै वडाहरूलाई राजस्व सङ्कलन र परिचालनमा अपनत्व बढाउनका लागि राजस्वको सीमा दिई सो सीमा हासिल गर्ने वडाका कर्मचारीलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- उत्कृष्ट करदाताहरूलाई सम्मान तथा पुरस्कृत गर्ने नीति लिइनेछ ।
- गाउँपालिकामा सञ्चालित विकास निर्माण लगायत सबै कार्यक्रमको नियमित अनुगमन, प्रगति समिक्षा,समन्वयात्मक बैठक, सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परीक्षण मार्फत सुशासन अभिवृद्धिमा जोड दिइनेछ ।

७. बजेट निर्माण तथा कार्यान्वयन

प्रत्येक वडामा भूगोल, विकासको आवश्यकता, लागत र जनसंख्याको आधारमा बजेट सिलिड तयार गरी कार्यक्रम तथा बजेट विनियोजन गरिने नीति लिइनेछ ।

- गाउँबासीहरूका असीमित आवश्यकता र मागलाई पूरा गर्न वडा कार्यालयहरूबाट पेश भएका योजनाहरूलाई एकीकृत गरी आयोजना बैंकको रूपमा राखिने र योजनाहरूको लागि आवश्यक थप रकम निकासको लागि प्रदेश तथा संघीय सरकारमा माग गरिनेछ ।

अन्त्यमा, प्रस्तुत नीति, कार्यक्रम तथा बजेटको कार्यान्वयनबाट यस गाउँपालिकाको सन्तुलित र दिगो विकास तथा समृद्धि हासिल भई नागरिकहरूको जीवनस्तर उकास्न सहयोग मिल्नेछ भन्ने अपेक्षा गरिएको छ । यस नीति, कार्यक्रम तथा बजेटको निर्माणमा प्रत्यक्ष र परोक्षरूपमा अमूल्य सुझाव एवं सहयोग पुर्याउनु हुने वडाध्यक्ष एवं सदस्यज्यूहरू, सबै राजनीतिक दल, विषयगत समितिहरू, विषयगत शाखाहरू, सम्पूर्ण राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरू सुरक्षा निकाय एवं सरकारी, गैरसरकारी तथा सामाजिक संघ, संस्था, उद्योगी, व्यवसायी, नागरिक समाज तथा आम दिप्रुड चुइचुम्मावासी प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दै यो नीति कार्यक्रम तथा बजेटको सफल कार्यान्वयनमा सबैको रचनात्मक सहयोगको अपेक्षा गर्दछु ।

धन्यवाद !

अरुणा थापा मगर
उपाध्यक्ष
दिप्रुड चुइचुम्मा गाउँपालिका

२०८० असार १० गते आइतबार